

SON GEZGİN ÂŞIK, DAVUT SULARİ VE MÜZİĞİ

İnan TEKİN

Kurttepe İMKB Orta Okulu Çukurova/ADANA

inan__tekin@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışmada geçmişten günümüze Âşıklık Geleneği olarak bilinen ve bu geleneğin 20. yy'ın en önemli temsilcilerinden biri olan, "Gezgin Âşık", "Badeli Âşık", "Hak Aşığı", "Yurt Âşığı" kavramlarının kullanıldığı, Âşık Davut SULARİ'nin Hayatı, "Badeli Âşık", "Hak Âşığı" ve "Gezgin Âşıklık" ile ilintisi, Âşıklık Geleneğinde etkilemiş olduğu âşıklar ve THM(Türk Halk Müziği) sanatçılarının yanı sıra, Âşık Davut SULARİ'nin müzik anlayışı irdelenmiştir.

THM camiasında Ali Ekber ÇİÇEK'in "Haydar Haydar" olarak bilinen eserinin bazı bölümlerinin Âşık Davut SULARİ'nin "Seyit Hüseyin" adlı eserine olan benzerliğini, "Seyit Hüseyin" adlı eserin notaları da verilerek Âşık Davut SULARİ'nin Ali Ekber ÇİÇEK' üzerindeki etkisi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Âşık Davut SULARİ, Gezgin Âşık, Badeli Âşık, Yurt Ozanı

**LAST TRAVELER BARD, DAVUT SULARİ AND HIS
MUSIC****ABSTRACT**

In this study, from past to present, tradition known as minstrelsy and the most important representatives of the 20th century, "Traveling Minstrel", "Badel Minstrel", "God Minstrel", "Dormitory Minstrel" is used as concepts and beside Aşık Davut Sulari's life correlation with "Badel Minstrel", "God Minstrel" and "Dormitory minstrel", that influenced the tradition of minstrel minstrelsy and THM (Turkish folk music) artists, the understanding of Aşık Davut SULARİ's music is discussed.

In folk music community, some part of Ali Ekber ÇIÇEK's musical work known as "Haydar Haydar", is similar of work Aşık Davut Sulari's "Seyit Hüseyin" and the impact of Aşık Davut Sulari on Ali Ekber Çiçek is emphasized by giving written music of "Seyit Hüseyin".

Key Words: *Âşık Davut SULARİ, Traveling Minstrel, Badel Minstrel, Dormitory Minstrel*

GİRİŞ

Türk kültürünün kuşaklar boyunca aktarılmasında önemli yer tutan Âşıklık Geleneğinin İslamiyet öncesi dönemden, günümüze kadar ulaşmasında şüphesiz âşıkların rolü tartışılmazdır. Bu geleneğin günümüze ulaşmasındaki temel nedenlerden biri de âşıkların kendi içindeki değişimi gerçekleştirebilmesidir. Bu anlamda çalışmamızın konusu oluşturan Âşık Davut SULARİ'nin de Âşıklık Geleneğinde 20.yy'ın önemli temsilcilerinden biri olarak, bu gelenek içindeki değişimin sembolü olarak görmek pek de yanlış olmasa gerek. Bu çalışmada O'nu diğer âşıklardan ayıran müzik anlayışı ve icracılığının yanı sıra, hayatı, âşıklığı, etkilemiş olduğu âşıklar ve THM sanatçılarında değinilmiştir.

Âşık Davut SULARİ üzerine yapılmış akademik anlamda pek fazla çalışma yapılmaması açısından bu çalışmayı önemli bulmaktayız. Çalışmanın asıl amacı SULARİ'nin müzik anlayışını ve diğer âşıklardan farklılığını vurgulamaktır. Metod olarak bu çalışma, kaynak araştırmasına ve masaüstü analiz çalışmasına dayalıdır. Araştırma da belgesel tarama yöntemi doğrultusunda konu ile ilgili birçok belge taranmış ve konunun gerektirdiği bilgiler belli bir sisteme dayanarak ele alınmıştır. Çalışmamızda yaşanan temel zorluk ise Âşık Davut SULARİ hakkında pek fazla akademik çalışmanın yapılmamış olmasıdır.

1. Hayatı

Âşık Davut SULARİ'nin Dedesi Pir Mehmet Kaltık, Tunceli'nin Nazimiye ilçesi Kureyşanlılar köyündendir.(Yardımcı, 1986: 1) Buradan da anlaşılacağı üzere Âşık Davut SULARİ'nin aslen Tunceli'li olduğunu söylemek pek yanlış olmaz. "Kureyşanlı" Anadolu Aleviliğinde bir ocak ismi olup, aynı zamanda dedelik görevini bu ocağa mensup olanlarca yerine getirildiği inkâr edilmez bir gerçektir. Tunceli'nin Nazimiye İlçesindeki Kureyşanlılar köyün de sadece Alevi dedelerinin ikamet ettiği köy olduğunu torunu Berrin SULARİ dile getirmektedir.

Âşık Davut SULARİ'nin Alevi dedeliğinden dolayı soyunun Seyyit Mahmudi Hayrani'ye buradan da İmam Musa-el Kazım'a, akabinde Hz. Ali ve Hz Muhammed'e dayandığı düşünülmektedir. (Duygulu, 1999: 2)

Pir Mehmet Kaltık sülalece Tunceli den, Erzincan'ın eski adıyla Mans yeni adıyla Çayırılı ilçesine yerleşirler. Ozanlık geleneğinin 20. yy'ın en önemli temsilcilerinden biri olan Âşık Davut SULARİ, 1925'te burada dünyaya gelir. Asıl adı Davut AĞBABA'dır. Babası Veli, Annesi Cezayir hanımdır. Nüfusta Rindi hanımın üzerine görünse de babası Veli'nin Rindi hanımdan hiç çocuğu olmaz. (Halıcı, 1992:392) İlköğrenimini üçüncü sınıfa kadar sürdüren SULARİ, asıl eğitimini dedeler ve pirlere dergâhın da alır. İlk bağlama eğitimini dedesi Pir Mehmet Kaltık'tan alır. Alevi- Bektaşî inancındaki "bağlama", inancın ayrılmaz parçası olduğundan Alevi dedelerinin, bağlama çalmalarını bu kutsiyetin bir parçası olarak görmek daha doğru bir yaklaşım olur. Nitekim Pir Mehmet Kaltık, Âşık Davut SULARİ ve Kardeşleri Müslüm ve Haydar AĞBABA buna en güzel örneği teşkil etmektedir.

SULARİ 17 yaşında pir elinden bade içerek Mest-i Elest olur ve badeli âşıklar kervanına katılır. SULARİ Pir elinden dolu içişini bir şiirinde şöyle dile getirmektedir.

Pir elinden içtim dolu
Öğrendim erkânı yolu
Emniyette mümin kulu
Evvel Allah ahir Allah
Dönemem estağfurullah
İmanım amentübillah

Davut SULARİ 22 yaşına geldiğinde babası Veli AĞBABA dört oğlunu toplar ve soyundan gelen dedelik görevini hangi oğlu tarafından sürdürüleceğinin kararını vermek ister. Çünkü dedelik görevi Alevilikte oldukça önemli ve kutsal bir görevdir. Bu görevi yapan kişinin bilgiyi ve erkânı iyi bilmesi gerektiğini dile getirir. Baba Veli AĞBABA, bu kararı ancak eve davet edeceğim post sahiplerinin, sorularına kim daha iyi cevaplar verirse, ona vereceğini söyler. Davut SULARİ Erenlerin ve Pirlerin sorduğu her soruyu ayrıntılı bir biçimde cevaplayarak, Pirlerin bile bu duruma hayret etmelerine sebep olur. Baba Veli AĞBABA Davut'un bu başarısı karşısında "sen haksın yol senindir." Taliplere yolu erkânı sen öğreteceksin der ve Davut SULARİ'nin dedelik görevi başlamış olur.(Duygulu, 1999:2) Bu olayın ardından SULARİ, Türkiye'nin her tarafını gezecektir. Erzincan ve Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki Kureyşan Ocağı taliplerini görecek inanç önderliği yapacak ve onları ilmiyle bilgilendirecektir. SULARİ'nin taliplerinin olmadığı şehir neredeyse yoktur. Ama genellikle Erzincan, Sivas, Tunceli, Ovacık, tarafları ve Adana, Malatya, Maraş şehirleridir.(Sulari, 1993: 20)

Âşık Davut SULARİ'nin saz çalışını gelenekten kaynaklandığını izah etmiştik. Alevi-Bektaşî inancına bağlı âşıklar içerisinde, gezgin âşık kolunun son temsilcisi olan SULARİ, şüphesiz âşıklık geleneğinin tüm kurallarını eksiksiz yerine getirdiğini söylemek mümkündür. Bunu da Âşık Davut SULARİ, Mehmet YARDIMCI ile yaptığı son söyleşide kendi ifadeleriyle dile getirmektedir. "Arap ve Fars devletleri ile on bir Avrupa devletinde halk şiirimizi tanıtmaya gayretinde bulundum. Çeşitli konferanslar verdim. Alman, Arap ve Fars dillerini iyi bilirim. 46 senelik saz şairiyim. Eski Türk geleneklerini sürdüren âşıklardanım" der.(Yardımcı, 1986:16-17) Buradan da anlaşılacağı üzere aynı zamanda

SULARİ kendisini Ozan, Baksı, âşık dediğimiz Türk Ozanlık ve Âşıklık geleneğinin temsilcisi olarak görmektedir. Âşık Davut SULARİ, tasavvuf ehliydi, Tarikat ve Kemalet konularında derin bilgiye sahip olan, üzerinde Âşık Sümmani'nin ve Yunus Emre'nin büyük etkileri görülmektedir. (Nasrattınoğlu, 1989:208) Bu nedenle Tarikat ve Kemalet konularında ki bilgisi Alevi dedeliğinin gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Âşık Davut SULARİ de Hz. Ali, Hz. Muhammed, Ehl-i Beyt ve 12 İmamların sevgisi olağanca coşkusuyla mevcuttur. Bundan dolayı SULARİ'ye "Badeli Aşığın" yanı sıra "Hak Aşığı" da denilmektedir. Hak aşığı kavramının kendisine kullanılmasının temel nedeni özellikle Ehl-i Beyt ve tasavvuf konulu şiirlerinden anlamak mümkündür. Örnek olarak;

Baktım şu cihanın temaşesine
Cümle diller alo alo Ali diyorlar
Yedi derya doldu kalp şişesin
Bu Almanlar alo alo Ali diyorlar
Hep lisanlar alo alo Ali diyorlar

Dizelerinde içindeki Hz Ali sevgisini, tüm dünya insanların telefon görüşmelerinin ilk kelimesi olan "Alo" kelimesini "Ali" kelimesine benzetmesi ve herkesin Ali diye seslenmesi olarak görmesi bu duruma bir örnektir. Nitekim Âşık'ın konuştuğu yerel dil olan Zazaca'da Ali ismini halk "Alo" diye de terennüm etmektedir. SULARİ'nin de "Alo" ve "Ali" ilişkisini bu bağlamda kurduğu düşünülmektedir.

Yine başka bir eserinde Hz. Ali'yi şu şekilde ifade etmektedir.

Ali dindir Ali imandır canda
Ali görünüyor herbir meydanda
Ali'nin heybesi vallah aslanda
Cümle kullar alo alo Ali diyorlar

Âşık Davut SULARİ içindeki 12 İmamlar sevgisini de şu şekilde dile getirmektedir.

Allah bir Muhammet Ali şanına
İmam Hasanıma varayım gönül
Hazreti Hüseynim nasipler verdi
Zındanda Zeyneli görelim gönül

Muhammet Bakırdır kazana düştü
İmam Cafer ilmin dünyaya saçtı
İmam Musa-i Kazım darbeynen göçtü
El bağlı divana duralım gönül

İmam Şah Rızadır Şahı Horasan
Necefler çekilsin sahibi zaman
Lahnet ol münkire okunur ayan
Muhammet Aliyi görelim gönül

Muhammet Takidir kemer bağladı
Erenler yolunda yolun çağladı
Gece mümin indi belim bağladı
Ali el Nakiye varalım gönül

Hasan ül Asker sahibi cihan
Mehdi Muhammettir sahibi zaman
Allahül ah çeker mahbubey cihan
Birliğinde hazır duralım gönül

Davut SULARİ der bu bir Düvazdı
Muhammed Ali'ye eyledi beli
Divanı Ali'dir erkanı ulu
Hakkın birliğine varalım gönül

Davut SULARİ, Yüzyılların acısı olan “Kerbela” olayını da şu şekilde yorumlamaktadır.

Biz ezelden ikrar verdik inandık
Yetmiş yedi gahtu peyman Kербela
Şah Hüseyin aşkı ile boyandık
Toprağındır derde derman Kербela

Hz. Fatma ile ilgili şu dizeleri seslendirmektedir.

Muhammed'in soyu Ali'nin canı
Fatime ananın cesedi kanı
Seni gördükleri kanlı meydanı
Ebedi dünyada kurdun şah şehit

Hz Muhammed ile ilgili ise şu şekilde seslenmektedir.

Kiblem Muhammed'dir hak tabip Allah
Mürşidim Ali'dir hem Kerremullah
Birliğin bağıyam Allah Eyvallah
Yeter ki sıdk ile duram sultanım.

Bu şekilde Âşık Davut SULARİ'nin onlarca eseri bulunmaktadır. Bu örnekler daha da çoğaltılabilir.

Mahlas alma konusunda Âşık Davut SULARİ, ilk başta "Kemali", "Serhat Âşık" mahlaslarını seçmiş, daha sonraları "Sümmani", "Selami" mahlaslarını kullanmıştır. En son "Sulari" mahlasında karar kılmıştır.(Hacı Bektaş Veli Kültür Vakfı Yayını. 1994: 5)

Kızı Edibe SULARİ babasının mahlas alışını "Hak Aşığı" kavramıyla dolaylı olarak şu şekilde ifade etmektedir;

"Babam 15 gün ortadan kayboluyor. 15 gün sonra geliyor. Sonradan babamın bana demesi, onu alıp götürüyorlar. On dört gün kendisine ilim irfan öğretiyorlar. İlk olarak kendisine Summanî diyorlar, gelmiş geçmiş âşıklarımızdan olan bu ismi takıyorlar kendisine. Daha sonra Erzurum

Aşkale’de bir otel odasında yatarken rüyasında yer açılıyor. Babamı indiriyorlar merdivenden aşağıya. Üstüne yeşil bir cübbe çektiriyorlar on iki imamlar dergâhı ortadayken. Diyorlar ki Davut biz sana birinci ismi verdik Summanî, ikinci ismi takıyoruz Selami, son ismi de vereceğiz ne geçmiş ne gelecek diye. Sularî Bundan böyle çağlayıp gideceksin. Böylece Sularî ismini alıyor.”(Sulari, 1993: 20)

Böylelikle SULARÎ mahlasını alan Âşık, İranlı Âşık Abbas, Âşık Müdami, Âşık Hicrani, Âşık Celali gibi birçok âşık ile atışmış birçok aşığa da mahlas vermiştir.(İvgin, 1985:138)

Sular gibi çağlayan SULARÎ, Türkiye köy köy, kasaba kasaba gezip, halk arasında kültür taşıyıcısı, kültür aktarıcı görevini başarıyla yerine getirmiştir. Türkiye de Sinop, Kastamonu, Burdur hariç bütün illerini gezmiştir. Türkiye’deki gezilerinin haricinde, genç yaşta Kerbela’ya giderek Hz. Hüseyin’in türbesini ziyaret eden, İran’a Arabistan’a giden, Asya’da 10, Avrupa’da 11 ülkeyi gezip dolaşan SULARÎ, Fransız Türkolog Prof. İrene MELİKOF tarafından Fransa’ya Berlin üniversitesi yabancı diller Profesörü, Bertolt SPİDER, tarafından Berlin’ e davet edilmiştir. 1979 yılında atı Leyla ile İstanbul’a yaptığı yolculuk tarihe mal olmuştur.(Sulari, 1993:20) Bu durum Âşık Davut SULARÎ’nin “Gezgin Âşık”lığını ortaya koymaktadır.

2. Müziği

Âşıklık geleneği icracılarına bakıldığında müzikalite genelde ikinci plandadır. Çünkü geçmişten günümüze gelen âşıklık geleneğinde hikmetli söz söyleme sanatının gereği olarak hep söz ön plandadır ve her şey sözün etrafında şekillenmiştir. Bu nedenledir ki saz hep ikinci planda kalmış sözü güzelleştirme ve söz aralarını doldurma amaçlı olarak kullanılmıştır.

Âşık Davut SULARÎ’nin müziğinde elimizdeki kaynaklara bakıldığında yukarıda bahsedilen durum hemen hemen yok denilecek kadar azdır.

SULARİ'nin müziğindeki muhteşem örüntülü sözün yanı sıra müziğindeki muhteşem örüntü de dikkat çekmektedir.

1949 ile 1963 yılları arasında Muzaffer SARISÖZEN, Ulvi Cemal ERKİN, Halil Bedi YÖNETKEN, Nida TÜFEKÇİ gibi müzik otoriteleri ile iç içe olması ve bu kişilerden nota ve makam dersleri alması müzikalite bakımından daha planlı daha üzerinde düşünülmüş eserler ortaya koymasına neden olur. (Yardımcı, 1986: 3) Bu yönüyle de Âşık Davut SULARİ diğer âşıklardan ayrılır.

Müzik bilgisi ile donanımı O'nu mahalli sanatçı kavramından Ulusal sanatçı kavramına taşıdığını söyleyebiliriz. SULARİ bir dörtlüğünde âşıkların genel Türk müziği kurallarının bilinmesi gerektiğini şöyle dile getirmektedir.

Davut Sulari der sazendesine
Aşıkız diyenin bak hevesine
Bir düzen bir usul vermez sesine
Ne Uşak'ı bilir ne Segâh bilir.

Müzik bilgisinin yanı sıra Âşık Davut SULARİ'nin gezgin âşıklığından kaynaklanan yöre yöre dolaşması farklı kültürlerle tanışması farklı yörelerdeki kültürel zenginliği alıp kendi içinde harmanlaştırması O'na kendi tavrını oluşturmasında katkı sağlamıştır. Azeri havalarını iyi derece de icra etmesi bu durumun bir örneğidir.

O'nun deyişlerinde, Yozgat yöresinin sürmeli tezene tavrının haricinde, Erzurum dolaylarının "Tatyan Havasını", Diyarbakır çevresinin "İbrahimi" uzun hava türünü duymak mümkündür.(Kılıçkiran, Şaylan: 2-3) Bunan yanı sıra YALSIZUÇANLAR'a göre SULARİ'nin müziğinde Arguvan Ağzını ve Türkmen Bozlaklarını da bulmak mümkündür.(Yalsızuçanlar, 2009: 29)

SULARİ, eserlerinin icrası sırasında bağlama çalımındaki aşıklama tavrının yanı sıra tane tane ve anlaşılır bir biçimde çalma özelliğine sahiptir. Bağlama çalımındaki ustalık O'nu yine diğer âşıklardan ayıran

önemli özelliklerdendir. Bağlama çalımındaki serilik, farklı karar perdelerini kullanması(sol, re, la), bozuk düzenin yanı sıra bağlama düzenini de kullanması ve bol trilli çalması dönemin koşulları ele alındığında iyi bağlama icracısı olarak nitelemek mümkündür.

TRT THM repertuarındaki “Siyah Perçemini Dökmüş Yüzüne”, “Bir Yiğit Gurbete Düşse”, “Ey Hamancı Bu Hamama Güzellerden Kim Geldi”, “Seher Vakti Kalkan Kervan”, “Ben Bir Güzel Sevdim”, “Bana Bu İlmi İrfanı Veren Muhammed Ali’dir.” Adlı eserlerinin yanı sıra bizzat kendim notaya aldığım “Gahmut yaylası”, “Tercan Kazası”, “Seyit Hüseyin”, “Dünya Bir Sinema Şeridi Gibi”, “Necf Deryası” ve daha nice eserleri gerek saz ve gerekse de söz ile icra etmek oldukça zordur. Bu eserler sadece bazılarıdır. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Folklor ve Müzikoloji Ana Bilim dalında üzerinde çalıştığım tez çalışmamızın içerisinde bu eserlerin detaylarına yer verilmektedir.

Âşık Davut SULARİ’nin eserlerine Usül yapısından bakıldığından TRT. THM repertuarındaki eserleri 2/4’lük, 4/4’lük, 5/8’lik, 10/8’lik, 18/8’lik, Usullerin kullanıldığı görülmektedir. Fakat TRT repertuarına girmemiş eserlerine bakıldığında 7/8’lik, 9/8’lik, 6/8’lik,12/8’lik eserlerine de rastlanmaktadır. Bazı eserlerinde birden fazla usül’ yapısına yer verdiği de görülmektedir. Necf Deryası adlı eserinde ki ritmik yapı bu durumu örnekleyen eserlerden biridir. Eser Semah formatında olup, melodik yapısı ustaca düşünülmüş ve oldukça zor icra edilen bir eserdir. Bu eser aynı zamanda SULARİ’nin müzikal açıdan iyi bir kompozitör olduğunu da ortaya koymaktadır.

NOTAYA ALINAN TARİH
28/01/2012

SÖZ-MÜZİK
AŞIK DAVUT SULARI

NOTAYA ALAN
İNAN TEKİN

NECEF DERYASI

AĞIRLAMA

BÖY LE EŞ_ A RA AK LI BE ŞER ER MEZ BÖY LE EŞ_ A RA

SEC DEM Dİ DA RAN DİR DE ĞİL DU A RA DE ĞİL DU A RA

YÜRÜTME
HAL KA NA MA ZI NI KI LİN GA Zİ LER HAL KA NA MA

ZI NI KI LI DA GA Zİ R BU MEY DA NA

GE LEN CAN İ LE DİL DEN HAK KI N BİR Lİ

Ğİ Nİ SAK LA R DA GÓ NÜ L DEN ŞAH YO LU NA

GI DER DE RU NU DİL DEN Rİ ZA YI ĞU

DA YA E Rİ DE GA Zİ LER DOS T Rİ ZA YI ĞU

YELDİRME(PERVAZ)
DA YA E Rİ DE GA Zİ LER AL LAH AL LA H AL LA H AL LAH

HER KİM SE VE R SE AL LA Hİ MAH RUM KAL MA SIN BİL LA Hİ

Dİ DA RI HU DA YI GÖR DÜ M SIR RI MUR TA ZA YA ER Dİ M

EL BAĞ LI Dİ VA NA DUR DU M DU RU N GA Zİ LER DOS T DU RU N

DU RU N GA Zİ LER DOS T DU RU N MU HAM MED A Lİ YE VAR Dİ M

YÜ ZÜ MÜ TO ZU NA ŞİR DÜ M EL BAĞ LI Dİ VA NA DUR DU M

SİT KİY LA E RİN GA Zİ LE R

AĞIRLAMA
FEY Zİ HİK ME TİN DEN

BAŞ KA BİR Dİ VAN MU HAM MED A Lİ YE BE Lİ BEST Dİ YEN

YÜRÜTME

HAK KIN BİR Lİ Gİ NE İ NA NIP U YAN SITK İ LE Bİ R

Lİ GE Gİ Rİ N DE GA Zİ LER DA VU T SU LA

Rİ DER E RE N EV Lİ YA GÜN Gİ Bİ Cİ

HA NA VER Mİ Ş SİN Zİ YA HAK KI DA BİR Lİ

ĞİN DE BU LU N MAZ Rİ YA DOS T SEC DE DİP Dİ

VA NA GE LJ N DE GA Zİ LE R

NECEF DER YASINDAN BİR GEMİM GELDİ
1 SITKI SADAKATLE VARIN GAZİLER
HAKKIN BİRLİĞİN DE BİN HİKMET VARDIR
SIRRI MURTAZA'YA ERİN GAZİLER

BU MEYDANA GİRMEZ CAHİL CUHARA
AKLI BEŞER ERMEZ BÖYLE EŞARA
2 SECDEM DİDARANDIR DEĞİL DUVARA
HALKA NAMAZINI KILIN DA GAZİLER

HALKA NAMAZINI KILIN DA GAZİLER
BU MEYDANA GELEN CAN İLE DİLDEN
3 HAKKIN BİRLİĞİNİ SAKLAR DA GÖNÜLDEN
ŞAH YOLUNA GİDER DERUN-U DİLDEN
RIZA YI HUDAYA ERİNDE GAZİLER

ALLAH ALLAH ALLAH ALLAH
HER KİM SEVERSE ALLAHİ
MAHRUM KALMASIN BILLAHİ
DİDARI HUDAYI GÖRDÜM
SIRRI MURTAZA'YA ERDİM
4 EL BAĞLI DİVANA DURDUM
DURUN GAZİLER DOST DURUN
MUHAMMED ALİ'YE VARDIM
YÜZÜMÜ TOZUNA SÜRDÜM
EL BAĞLI DİVANA DURDUM
SITK İLE ERİN GAZİLER

FEYZİ HİKMETİNDEN BAŞKA BİR DİVAN
5 MUHAMMED ALİ'YE BELİ BEST DİYEN
HAKKIN BİRLİĞİNE İNANIP UYAN

SITK İLE BİRLİĞİ GİRİNDE GAZİLER
DAVUT SULARI DER EREN EVLİYA
6 GÜN GİBİ CİHANA VERMİŞSİN ZİYA
HAKKIN DA BİRLİĞİN DE BULUNMAZ RİYA
SECED EDİP İRFANA GELİN DE GAZİLER

Müzikal açıdan SULARİ'yi değerlendirdiğimizde sadece ritmik yapıdan değil eserlerinde çeşitli makam dizilerini kullanması da dikkat çekmektedir. TRT-THM repertuarına ve repertuara girmemiş eserlerine bakıldığında Uşşak, Hüseyini, Karcıgar, Nikriz, Muhayyer, Hicaz, Segâh, Saba makamı dizilerini kullandığı görülmektedir.

Bunun yanı sıra Âşık Davut SULARİ müzik hayatı boyunca birçok âşık'ı ve THM sanatçıları etkilemiştir. Etkiledikleri arasında Erzincanlı Âşık İsmail Daimi, Erzincanlı Âşık Burhani, Âşık Beyhani, Kelkitli Âşık Serdari'yi Âşık Mahzuni Şerif, Ali Ekber ÇİÇEK, Arif SAĞ, Sabahat AKKİRAZ' Belkıs AKKALE, Muhlis AKARSU, Neşet ERTAŞ'ı sıralayabiliriz.(Sulari, 1993; H.B.V.K.V. 1994; Duygulu, 1999, Yılmaz, 2006)

Ali Ekber ÇİÇEK'in, Âşık Davut SULARİ'den ne kadar çok etkilendiği ve kendisiyle özdeşleşen "Haydar Haydar" adlı eserinin SULARİ'nin "Seyit Hüseyin" adlı eserine benzerliğiyle dikkat çektiğini göz ardı etmemek gerektiği düşünülmektedir. Bu kaydın tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, kaydın eski olması, Ali Ekber ÇİÇEK'in SULARİ'den etkilendiği göstermektedir. Nitekim SULARİ hakkında yazılmış bazı bildiri ve yazılarda Ali Ekber ÇİÇEK'in SULARİ'den etkilendiği vurgulanmış olması, bu tezi güçlendirmektedir.

Âşık Davut SULARİ'nin bu eserini bir ev meclisi toplantısında kayda alındığı, Torunu Berrin SULARİ'nin derlediği bu kayıt vasıtasıyla da bu eseri notaya alarak, eserler arasındaki benzerlikler ortaya konulmuştur.. Nota bilen bir müzisyen her iki eseri dinlediğinde özellikle söz bölümünün büyük bir kısmı ile saz bölümünün belli kısımlarının tam anlamı ile örtüştüğünü fark edecektir. Yalnız bu etkileşim zaten geleneğin içerisinde var olan bir olgudur. Bu eserlere bu gözle bakılması gerektiğini özellikle de vurgulamak gerekmektedir.

DERLEYEN
BERRİN SULARİ

NOTAYA ALINAN TARİH
06/05/2012

NOTAYA ALAN
İNAN TEKİN

SÖZ-MÜZİK
AŞIK DAVUT SULARİ

SEYYİT HÜSEYİN

HA NI _ KAN PİR LE Rİ _

DER VİŞ _ A Lİ DEN YO LA _ ER KAN SÜR DÜ _ SEY YİT _ HÜ SE YİN

BE NİM _ İ LE Bİ LE ES RA _ Rİ A Lİ YA KİN _ YA KİN GÖR DÜ _

SEY YİT _ HÜ SE YİN

ES RA RI A LI YE HER CAN E RE MEZ

HER CAN E RE MEZ KE MA LI MÜR Şİ Dİ HER GÖZ GÖ RE MEZ

BU ES RA RI HAK TIR A DU Bİ LE MEZ GÜ ZEL Dİ VAN KUR DU

SEY YİT HÜ SE YİN

MAK BE Rİ MÜR ŞİT TEN

DÖN DÜK TE BU YA NA DÖN DÜK TE BU YA NA BEN LEN GEL Dİ SEY YİT

SA BUN LU CA NA DE MEK TAV LU KA TİM İ MİŞ BU A NA

BEN LEN DE YO LA GİR Dİ SEY YİT HÜ SE YİN

ÖY LE BİR ÇI TI RIK

BİR YO LA GİR DİM GÓ ZÜM AÇ TIM SAN Kİ

ZİN DAN DIR GÖR DÜM ZAH MET LER LE GE LİP GE LİP

MEZ RE YE ER DİM ZAH ME Tİ Mİ GÖR DÜ

SEY YİT HÜ SE YİN

ŞOL E NİŞ TEM HAS TA HEY HEY

DUR SUN BA BA YA DUR SUN DA BA BA YA HA YIR LI BİR KA Pİ

DE DİM DE MEV LA YA GER ÇEK LE RİN NUT KU

GET MEZ MİŞ ZA YA Dİ VA NI Nİ KUR DU SEY YİT TE HÜ SE YİN

DA VUT SU LA Rİ YEM.

GÖR DÜ GÜM DE RİM. GÖR DÜ GÜM DE RİM

E REN LER CE Mİ NE. AR ZU HAL VER DİM

HAK KIN DA BİR Lİ ĞİN DEN. BİR KA TER GÖR DÜM

HEY DOST DE YİP A Nİ. SÜR DÜ HÜ SE YİN. HEY DOST DE YİP SÜR DÜ

SEY YİT HÜ SE YİN. DOST

1 HANI KAN PİRLERİ DERVİŞ ALİDEN
YOLA ERKAN SÜRDÜ SEYYİT HÜSEYİN
BENİM İLE BİLE ESRARI ALİ
YAKIN YAKIN GÖRDÜ SEYYİT HÜSEYİN

2 ESRARI ALİYE HER CAN EREMEZ
KEMALİ MÜRŞİDİ HER GÖZ GÖREMEZ
BU ESRARI HAKTIR ADU BİLEMEZ
GÜZEL DİVAN KURDU SEYYİT HÜSEYİN

3 MAKBERİ MÜRŞİTTEN DÖNDÜKTE BU YANA
BENLEN GELDİ SEYYİT SABUNLU CANA
DEMEK TAVLU KATIM İMİŞ BU ANA
BENLENDE YOLA GİRDİ SEYİT HÜSEYİN

4 ÖYLE BİR ÇİTIRIK BİR YOLA GİRDİM
GÖZÜM AÇTIM SANKİ ZİNDARDIR GÖRDÜM
ZAHMETLERLE GELİP MEZREYE ERDİM
ZAHMETİMİ GÖRDÜ SEYYİT HÜSEYİN

5 ŞOL ENİŞTEM HASTA DURSUN BABAYA
HAYIRLI BİR KAPI DEDİMDE MEVLAYA
GERÇEKLERİN NUTKU GETMEZMİŞ ZAYA
DİVANINI KURDU SEYYİT DE HÜSEYİN

6 DAVUT SULARİYEM GÖRDÜĞÜM DERİM
ERENLER CEMİNE ARZU HAL VERDİM
HAKKIN DA BİRLİĞİNDE BİR KATAR GÖRDÜM
HEYDOST DEYİP ANI SÜRDÜ HÜSEYİN

Âşık Davut SULARİ, kendi eserlerinin yanı sıra Usta Malı dediğimiz eserleri de icra ettiği görülmektedir. Küstürdüm Barışmam, Çıkar Yücelerden Yumak Yuvarlar, Yeşil Kurbağalar, Geceler Yarım Oldi, Taşa Verdim Yanımı ve Âşık El Eksere ait olan Bulağa Yağdı Piyan vb eserleri de icra ettiği bilinmektedir.

Âşık Davut SULARİ'nin usta bir müzisyen olması O'nun TRT Radyolarında hizmet vermesini de sağlamıştır. SULARİ'nin 1949 yılında Muzaffer SARISÖZEN ile tanışmasının ardından SARISÖZEN'in katkısıyla 6 ay kadar Ankara Radyosunda daha sonra yine SARISÖZEN ve Ulvi Cemal ERKİN'in katkısıyla da İstanbul Radyosunda görev yaptığı da bilinmektedir. (Hacı Bektaş Veli Kültür Vakfı Yayını, 1994: 5)

1949 yılında ilk plağı olan "Kız Senin Derdinden Derbeder Oldum" plağını "Odeon" firmasından çıkarır. 80'e yakın plak ve kasetleri bulunmaktadır. (Kaymaz ve Özdemir, 2010: 453) Bu plakların bazılarını Türkiye ve bazılarını da Avrupa Devletlerin de çıkartır. Fakat Âşık Davut SULARİ'nin birçok eserinin atışma meydanlarında, ev meclislerinde yitip gittiğini söylemek mümkündür. Günümüze ulaşan eserleri ya yaptığı plaklardan ya da ev meclislerindeki kayıtlardan alınmaktadır. Bu derece önemli bir âşık'ın TRT THM arşivindeki eser sayısının 15 olması da âşık'a hak ettiği önemin gösterilmediği hissiyatını uyandırmaktadır. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Folklor ve Müzikoloji Ana Bilim Dalında üzerinde çalıştığımız tez çalışmasında SULARİ'nin 92 eseri üzerinde durularak bu eserlerin müzikal analizi yapılmaktadır. THM' ne bu derece emek vermiş ve üreten bir âşık olarak SULARİ'nin daha gün yüzüne çıkmayı bekleyen birçok eserlerinin olduğu ve bu eserlerin Türk Halkına sunulacağı inancı taşınmaktadır.

Bunca eserin ardından Âşık Davut SULARİ, Erzurum da Ali Rahmaninin kahvesinde atışma esnasında fenalaşarak hastaneye kaldırılıyor fakat yapılan tüm müdahalelere rağmen 18 Ocak 1985 yılında hayata gözlerini yumuyor. Nitekim Kızı edibe Kervan Dergisinde Yaptığı söyleşide olayı şu şekilde izah etmektedir.

"Babam 1985 yılında Erzurum'da vefat ediyor. Erzurum Radyosunun âşıklar yarışmasına gidiyor. Yarışmada âşık Reyhani ve bazı âşıklar var. Bir kahvede akşamın dördünden gecenin birine kadar atışıyorlar hiç nefesleri kesilmeden, üstelik dudakdeğmez dalında yapılan atışmalar hayli zor geçiyor. Sonunda Davut SULARİ kazanıyor. Sonra çay içerken, Sulari'nin midesi bulanıyor ve rahatsızlanıyor. Hemen Erzurum Numune

hastanesine kaldırılıyor ama tekrar hayata döndüremiyorlar ve hakkın rahmetine kavuşuyor.”(Sulari, 1993: 20)

SONUÇ

Âşık Davut SULARİ'nin 20.yy Âşıklık Geleneğinin önemli “Badeli Âşık”larından biri olduğu ve Âşıklık Geleneğine önemli katkılarda bulunduğu, bu gelenek içerisinde yetişmiş pek çok Âşık'ın yanı sıra THM sanatçıları da etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Âşık Daimi, Âşık Mahzuni Şerif, Arif SAĞ, Sabahat AKKIRAZ, Ali Ekber ÇİÇEK bunlardan birkaçıdır.

Ali Ekber ÇİÇEK'in “Haydar Haydar” adlı eseri bestelerken ne derece Âşık Davut SULARİ'den etkilendiği SULARİ'nin “Seyit Hüseyin” adlı eserinin notaları verilerek bu etkileşim somut olarak ortaya konulmuştur.

Âşık Davut SULARİ'nin gerek TRT-THM repertuarına girmiş veya repertuara girmemiş eserleri olsun, gerekse de THM sanatçıları etkilemiş olmasından dolayı Türk Halk Müziği'ne büyük katkı sunduğu sonucuna varılmıştır.

Eserlerindeki gerek ritmik ve melodik yapı, gerekse de saz çalım tekniği bakımından iyi kompozitör ve iyi bir bağlama icracısı olduğu, önemli müzik otoritelerinden nota ve makam dersleri almasıyla da diğer âşıklardan ayrıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alevi dedesi ve Badeli Âşık olması münasebetiyle, O'nun Ehl-i Beyt ve tasavvuf konusunda önemli eserler ortaya koymasıyla birlikte “Hak Aşığı” olarak adlandırılmasına ve Alevi-Bektaşî inanç biçimine önemli katkılar sağladığı sonucuna varılmıştır.

Âşık Davut SULARİ'nin Âşıklık Geleneği kapsamında gerek yurtiçi gerekse de yurtdışı seyahatler de Türk şiirini temsil etmesi ve kendini geliştirmesi sebebiyle de yurt aşığı olarak adlandırıldığı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- DUYGULU, Melih(1999), "*Davut SULARİ*" Kalan Müzik Arşiv Serisi, İstanbul.
- HACI BEKTAŞ VELİ KÜLTÜR VAKFI(1994), "*Âşık Davut SULARİ*", İmece Kültür Sanat evi Yayın No: 8, Akademi Matbaası Ankara.
- HALICI, Feyzi(1992), "*Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste*" Ankara.
- İVGİN, Hayrettin(1985), "*Âşık Davut SULARİ*" Türk Folklor Araştırmaları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 64. Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara.
- KILIÇASLAN, Mazlum Nusret, ŞAYLAN, Sezai, "*Tercanlı Âşık Davut Sulari*" Yayınlanmamış Kitap Çalışması.
- NASRATTİNOĞLU, İrfan Ünver(1989), "*Âşıklık Geleneğinin Bütün Geleneklerini Yerine Getirebilen Fırat Havzalı Âşık Davut SULARİ*" Fırat Havzası II. Folklor ve Etnografya Sempozyumu 5-7 Kasım 1987" Elazığ.
- SULARİ, Edibe(1993), "*Davut SULARİ, Alevilik ve Müzik Üzerine Söyleşi*" Kervan Dergisi, Sayı 27.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık(2009), "*Efendiler Bağı Davut SULARİ yaşamı ve Şiirleri*" Barış Matbaa, İstanbul.
- YARDIMCI, Mehmet(1986) "*Âşık Davut SULARİ Hayatı, Sanatı, Şiirleri ve SULARİ ile Son Sohbet*" Erciyes Dergisi, Sayı 105. Kayseri.
- YILMAZ, Güneş(2006), "*Davut SULARİ ve Ozanlık Geleneği İçindeki Yeri*" Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- KAYMAZ, Rıfki, ÖZDEMİR H. İbrahim,(2010), "*Erzincanlılar Ansiklopedisi*", Doğu Yayınları, Erzincan.